

ningsdirektør, civilingeniør *G. O. Andrup* til mig, da vi drøftede afhandlingen, efter at han havde læst den. Resultatet af vor samtale er blevet, at han nu vil tage vandundersøgelserne op ud fra de synspunkter, som Dr. P. Knudsen fremsætter i sin afhandling — altså på en måde fortsætte, hvor Knudsen slap.

Der er jo imidlertid flere andre spørgsmål i afhandlingen, som det også ville være af interesse at få nærmere belyst. Hvad med jordbunden? Hvad kan man gøre ud over dræning og plantning for så hurtigt som muligt at bringe vore døde ud over det uhyggelige stadium, som vi alle ved nødvendigvis må komme, men som vi ikke holder af at tænke på? Ja, man kan brænde ligene, men det er jo også en voldsom proces, der blot har den fordel at være hurtigere overstået.

Af jord er du kommet, til jord skal du blive, lyder ritualet, og så gør man i virkeligheden alt hvad man kan for at udskyde denne proces længst muligt ved at anvende svære egetræskister, zinkkister eller dobbeltkister. Burde der ikke ved lov være ganske bestemte regler for, hvordan en kiste bør være, både hvad træart, trætykkelse og øvrige udstyr angår? Burde bestemmelserne angående gravdybde,

fredningstid og afstand i gravene ikke være afhængig af jordens beskaffenhed? Jordbundsart og fugtighedsgrad gør det dog meningsløst, at bestemmelserne faktisk er de samme i alle tilfælde.

* * *

Redaktionens anmærkning:

Det ovennævnte emne om jordfæstelsens mål og midler og de gældende bestemmelser herom samt disses eventuelle revidering har vi behandlet i en redaktionel artikel i VK 18 s. 37—39 og s. 75, ligesom vi har fulgt spørgsmålet op ved en henvendelse til sundhedsstyrelsen med en henstilling om undersøgelse af, hvad der var mest formålstjenligt for jordfæstelsen med hensyn til jordbundsforhold, gravdybde, kisternes art etc. Sundhedsmyndighederne foretog også en undersøgelse, men vi mener, at den var for lidt omfattende, og vi mener, at spørgsmålet stadig trænger til mere belysning og visse bestemmelser sikkert bør gøres til genstand for en revision, — en sådan har den svenske lovgivning på dette område nyligt fået sig. Mon vi ikke skulle følge trop; — det er jo dog både et etisk, sanitært, æstetisk og økonomisk spørgsmål, der angår os alle. —

4. Naturstenen er anbragt for højt. Soklen er synlig. Foto: Forf.

Stenhøjsmotiver

Inspektør Poul W. Olsen

Det er nu snart mange år siden, man i haverne gik væk fra at dyrke begrebet „stenhøj“.

Disse opstablede blandinger af kampesten, jord og alpine planter, hvor jorden havde en eventyrlig evne til at regne bort mellem stenene, er heldigt afløst af den fladere form, *stenbedet*, væsentlig kønere, lettere at lave godt og lettere at holde.

Også på gravene kender vi stenhøjene. Og generne er her de samme som i haverne, kun med den forskel, at det ved det mindre format ser endnu mere rædsels-

fuldt ud, når jorden ikke vil blive på plads, og når planterne som følge heraf vantrives, så kun en enkelt robust art klarer sig, og kvælende andre planter breder sig overalt. Værst er det hvor monumentet (i reglen en natursten) er stillet op på en betonsokkel for at give såvel sten som stenhøj en ønsket højde. Synet af en sådan grinende betonsokkel, som dukker frem, når jorden sætter sig, forværrer selvsagt kun billedet. At få gravstedsbrugerne gjort begribeligt at vedligeholdelsen af en af disse gammeldags stenhøje med omplantning og jordtilførsel er en konstant tilbagevendende begivenhed, som koster penge, er næsten ugørligt. Den stadig oftere hørte vending om, at graven skal kunne „passe sig selv“, betyder for de fleste, at når man betaler kirkegården for årlig renholdelse, regner man skam også med, at graven for disse penge holdes fuldstændig vedlige, og man er derfor ikke indstillet på kon-

5. Rigtigt placeret natursten.
Forf. foto.

stante udgifter på et stenparti. Derfor: når man kommer ud for et tilfælde som det billedet her viser (den sunkne stenhøj med tilhørende sokkel), er der kun et at gøre, nemlig at få soklen hugget bort, stenen ned paa jorden, og saa plante et stenbed som det næste billede viser. Det holder, og det trives.

Forslag til tilplantning af en gravrække

Havearkitekt, cand. hort. Poul Hansen

Ved Udvidelse af en Kirkegaard blev der, efter et fra stedlig Side udtalt Ønske, afsat en Gravrække, i dobbelt Grav-længde, „til større Familiegravsteder“ og denne blev som Hovedparten af det øvrige, foreløbig tilsaaet med Græs. Efter et Par Aars Forløb blev man klar over at denne Størrelse af Gravsteder kun ønskes i saa faa Tilfælde, at det ville vare en Aarrække inden ret mange af dem var taget i Brug. Menighedsraadet vedtog da at lade mig planlægge en delvis Tilplantning af Rækken med det for Øje at finde noget nyt vedrørende Gravstedernes Udformning til Variation fra det paa Stedet mest anvendte — forskellige Former af Sten, som Ramme om Perlegrus eller Marmorskærver med mere eller mindre Beplantning. Jeg valgte da og fik Menighedsraadets Godkendelse af en fuldstændig Tilplantning, foreløbig for Halvdelen af Rækken. Se planen s. 10.

Mit Forbillede er den lave buskagtige Bevoksning man kan træffe i Lysninger inde i Skoven, og det Plantemateriale jeg fandt anvendelig var dels stedsegrønne Planter varierende i Størrelse og Form

fra Rhododendron (Alperoser) og Juniperus chin. pfitzeriana (Kinesisk Enebær) til Erica (Klokkelyng), dels løvfældende Blomsterbuske ligeledes varierende, fra Spiræa van Houttei til de lave og krybende Dværggyvel (Former af Cytisus og Genista) og med visse Former af lave rodfaste Stauder imellem — især i Forgrunden f. Eks. Aster alpinus, Armeria, Iberis, Nepeta og Dværglavendel. En saadan Beplantning harmonerer godt med de højere voksende Træer, der omgiver Kirkegården, eller Gravgården paa denne. Med det rette Plantevalg — Planter med tæt Løv — og passende Planteafstand er Renholdelsesarbejdet meget overkommeligt. Efterhaanden som Ønsker herom fremkommer tænkes Rækken delt i Familiegravsteder, med 4—6 eller flere Kistepladser i hver, efter Ønske. Beplantningen kan da med meget smaa Ændringer passes i en saadan Inddeling. Hække mellem Gravstederne tænkes undgaaet. Inddelingen kan foretages ved Nedsættelse af diskrete Sten.

Ved Begravelser maa der selvfølgelig fjernes en større eller mindre Del af Be-